

PRESENTATIE 'VASTNIETGOED'

Dag van het vastgoed, 29 november 2013

Harry Lensink
redacteur Vrij Nederland

Goedemorgen dames en heren,

'Water vindt altijd zijn weg.' Het staat als motto in ons nieuwste boek, de jacht op crimineel geld. Dat motto is niet van onszelf. Het is een uitspraak van de Utrechtse econome Brigitte Unger. Water staat bij Unger symbool voor crimineel geld. En er is in haar verhaal altijd wel een putje waar dat geld naartoe stroomt.

Unger deed in 2006 onderzoek naar witwassen. Ze concludeerde dat er jaarlijks alleen al in Nederland minimaal 18 miljard euro wordt witgewassen. Daarbij gaat het volgens haar om drugsgeld. Volgens Unger wordt van dat witwasgeld 6 miljard euro in de vastgoedsector geïnvesteerd.

Over de juistheid van de bedragen valt te twisten. Het gaat immers om verborgen geldstromen. Die laten zich niet zomaar blootleggen. Maar over 1 ding is iedereen het eens: er is een parallelle, criminele economie waarin miljarden omgaan. Nogmaals, alleen al in Nederland dus.

Voor ik verder ga over dat criminele geld, zal ik eerst iets over mijzelf vertellen. Ik was de afgelopen acht jaren verslaggever voor het weekblad Vrij Nederland. In die tijd heb ik nauw samengewerkt met Marian Husken. Samen hebben we veel stukken geschreven over de georganiseerde misdaad in Nederland. Vaak ging het dan over de relatie tussen de onder- en de bovenwereld. Of eigenlijk: het ging over de manier waarop crimineel geld in het legale circuit terechtkwam. En over mensen die daarbij betrokken waren. De zogenaamde facilitators, de witteboordenhulpjes van de criminelen.

We zagen in die afgelopen jaren dat ook de politie en het Openbaar Ministerie veel aandacht hadden voor crimineel geld. Dat bleek uit de strafzaken die we volgden. Het bleek uit het feit dat verdachten in grote drugszaken vaak meteen voor witwassen worden vervolgd. Vanaf de aanhouding volgde er beslaglegging. Bij de politie waren teams van financieel-economische rechercheurs dag en nacht in de weer. Na de veroordeling volgden grote ontnemingszaken. Vaker dan voorheen kwamen er ook witteboorden als verdachten en getuigen in beeld. Zakenlieden, advocaten, fiscalisten, bankiers. De facilitators waar ik het net over had. Ze leken allemaal een rol te spelen in dat grijze gebied.

Er leek een nieuwe wind te waaien in opsporingsland. Natuurlijk, Follow the money was al jarenlang het devies, maar het leek alsof het nu eindelijk ook echt serieus te

worden genomen. Hoe serieus, dat werd wel heel erg duidelijk in de bekendste strafzaak van de afgelopen tien jaar: het proces tegen Willem Holleeder.

Willem Holleeder dus. U kent hem allen uit de media. En misschien bent u hem wel eens tegengekomen. Hij is ook meerdere keren op Aruba geweest. Hoe dan ook, Holleeder, de Heineken-ontvoerder, werd in 2006 gearresteerd. Zoals u allen ook weet, ontstond er daarna in de Nederlandse pers een waar hype rond zijn persoon. Holleeder, bijgenaamd De Neus, zou uitgroeien tot de bekende Nederlander die hij vandaag de dag is.

Maar wat wij, Marian Husken en ik, vooral interessant vonden, was het strafonderzoek tegen Holleeder en zijn bende. Ze werden verdacht van afpersing van meerdere vastgoedmensen. De bekendste, dat weet u waarschijnlijk ook, was Willem Endstra. Die kunt u ook hier op het eiland wel eens hebben gezien, want ook hij kwam hier graag, voor zon maar vooral voor zaken.

Endstra werd in 2004 doodgeschoten. In het moordonderzoek haalden de opsporingsinstanties alles uit de kast om het zakenimperium van Endstra bloot te leggen. Wij voor Vrij Nederland en ook verschillende andere media probeerden tegelijkertijd te achterhalen wat Endstra in zijn leven allemaal had uitgespookt. Hij was immers niet voor niets de 'bank van de onderwereld' genoemd. Iedereen met een sporttas vol drugsmiljoenen kon aankloppen. De keurige zakenman uit Amsterdam-Zuid wist er wel een bestemming voor.

En witwasser dus. Maar na zijn dood werd Endstra echter vooral bekend als slachtoffer van grote criminelen. Endstra had een dagboek nagelaten. En voor zijn dood ook een verklaring afgelegd bij de notaris. In die stukken, in die verklaring en in het dagboek, vertelde Endstra hoe hij onder dreiging van geweld was afgeperst en hoe hij miljoenen had moeten betalen aan Holleeder en zijn kornuiten.

Die documenten waren de basis voor een gigantisch strafonderzoek. Het vastgoedbedrijf van Endstra bleek na zijn dood een soort doos van Pandora. Hij had met jan en alleman zaken gaan. In het binnen- en buitenland. Daarvoor maakte Endstra gebruik van een kerstboom aan vennootschappen. Hij werd daarbij geholpen door een leger aan fiscalisten, notarissen, advocaten en andere juridische adviseurs.

We deden voor Vrij Nederland lang onderzoek naar Endstra's relaties in boven- en onderwereld. We spraken met veel betrokkenen: familieleden, politiemensen, verdachten en zakenpartners. Daarbij hadden we het voordeel dat we al snel het strafdossier in handen wisten te krijgen. Daarin was veel informatie te vinden. Vaak informatie waar het Openbaar Ministerie in de rechtszaak niets zou doen. Voor ons werd Endstra de basis voor een reeks artikelen die hebben geschreven over het thema Crimineel Geld. Sommige van die artikelen zijn uitgegroeid tot hoofdstukken in ons boek. Niet alleen over Endstra, maar ook over zijn zakenrelaties, zoals Marcel Kaatee, die door justitie ten onrechte de boekhouder van Holleeder werd genoemd. Of over Rob Grifhorst, een vastgoedhandelaar die was bevriend met de Heineken-ontvoerders en het losgeld zou hebben witgewassen. Onder meer met behulp van een vennootschap op Aruba. Ook hij deed zaken met Endstra. We doken in het

verleden van professionals met wie Endstra samenwerkte, zoals fiscalist Rob Boon, uit Bloemendaal. En we hebben een heel hoofdstuk gewijd aan de vrouwen van Endstra, die hij gebruikte in zijn ondoorzichtige vennootschapconstructies.

Bij een van de hoofdrolspelers wil ik hier wat langer stilstaan. Jan Dirk Paarlberg. Hij is een van de meest in het oog springende figuren uit Endstra's omgeving. Paarlberg is een oud-bankier die steenrijk was geworden met de handel in vastgoed. Een keurige meneer, welbespraakt. Aardig. Hij woont in een heus kasteel, en behoorde tot 2006, toen hij werd aangehouden, tot de toplaag van de maatschappij. Onder meer de huidige Eurocommissaris Neelie Kroes hield jarenlang kantoor op Paarlbergs kasteeltje Bolenstein.

Maar dat is verleden tijd. Op dit moment wacht Jan Dirk Paarlberg op een uitspraak van de Hoge Raad in zijn cassatiezaak. Weliswaar in vrijheid, maar het is de vraag hoe lang dat nog zal duren. Hij is eerder door de rechtbank en het hof veroordeeld tot een jarenlange gevangenisstraf. Hij gaat sindsdien door het leven als de witwasser van Willem Holleeder. Begin volgend jaar volgt de uitspraak van de hoge raad en de verwachting is dat hij definitief wordt veroordeeld. Het ziet er dus niet goed uit voor Paarlberg.

Wat wordt Paarlberg nu precies verweten? Hij zou 17 euro miljoen hebben witgewassen. Afpersgeld dat Endstra aan Paarlberg moest betalen, in opdracht van Willem Holleeder. Tot op de cent zocht de recherche de geldstromen uit. U ziet ze hier. Het gaat om tien transacties. Daarvoor gebruikte Paarlberg zijn offshore vennootschapstructuur, onder meer met bedrijven op de Virgin- en Kaaiman eilanden, de Antillen en Panama. Het is net als met veel andere witwaszaken die we hebben bekeken: het gaat om geld dat heen en weer schiet tussen vennootschappen, bedrijfjes in verre oorden, soms opgericht voor slechts 1 transactie.

Goed werk dus van de politie en het OM. Holleeder werd eerder al veroordeeld tot negen jaar. Paarlberg wacht een lange gevangenisstraf. De grootste boef achter slot en grendel. En zijn handlanger ook binnenkort. Een succes? Ja. Met slim en doortastend rechercheren, door het geld te volgen, hadden ze de criminelen te pakken gekregen.

Maar was dit nu een vrucht van het nieuwe overheidsbeleid? Van Follow the Money? De politie en het openbaar ministerie hadden dubieuze beleggingen in vastgoed blootgelegd. Maar niet omdat ze zelf op de transacties waren gestuit. Nee, daarvoor moest wel eerst iemand worden vermoord. Willem Endstra. Pas na zijn dood bleek wat zich allemaal had afgespeeld achter de Amsterdamse gevels. Dus ja, nogmaals, de zaak tegen Holleeder was een succes. Maar het was ook een toevalstreffer. Met dank aan de dagboek aantekeningen van de vermoorde Willem Endstra.

Mazzel dus. Of een geluk bij een ongeluk, zo u wilt. Ondanks de scherpere witwaswetgeving. Ondanks beter toezicht vanuit de beroepsgroepen. Ondanks de uitbreiding van de meldingsplicht. Ondanks versterking, kwantitatief en kwalitatief, bij de politie en het OM, is het nog steeds erg moeilijk om het geld boven tafel te

krijgen. Of zoals een oud-rechercheur tegen ons zei: het is nog altijd eerst de Kerels, dan de Kilo's en dan pas de Knaken.

Aan de andere kant geldt: wie wordt gepakt, wordt ook meteen flink uitgekleeft. Beslaglegging, ontneming, omgekeerde bewijslast. Je ziet het in de Paarlberg-zaak. Maar we hebben in ons boek meer voorbeelden van verdachten en daders die al hun bezit kwijtraken omdat ze crimineel vermogen onder zich hadden.

Dat is dan ook een conclusie die we trekken. Nog steeds worden er miljarden euro's drugsgeld witgewassen. Nog steeds wordt daarvan door de overheid maar een schijntje blootgelegd. Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie hoopt in 2017 op een bedrag van 80 miljoen euro. Maar wie wordt gepakt, zal het voelen. Tot in lengte van dagen.

Goed. Terug naar de geldstromen. Terug naar het thema van deze dag. Vastgoed. Natuurlijk zijn er een andere eindstations voor de witwastrein. In olie, in merkrechten, in auto's. Maar toch, in 90 procent van de gevallen in ons boek speelt vastgoed een hoofdrol. En dat lijkt nog steeds zo. Drie weken geleden werd bekend dat een voormalige medewerker van KPMG ervan wordt verdacht miljoenen het hebben witgewassen voor een grote cocainehandelaar. Het geld werd gestoken in een vakantiepark in Vinkeveen. Vastgoed dus. Of het nou gaat om luxe villa's aan de Spaanse Costa's, om hoerenkasten op de Wallen, of om hotels op Aruba.

Ik wil opnieuw met behulp van een voorbeeld laten zien hoe dat gaat. Opnieuw gaat het om een witwasser die is vermoord. En opnieuw komen er allerlei andere witteboordencriminelen in beeld. Het gaat om de erfenis van beurshandelaar Michael Vane. Ik laat voor de gelegenheid een filmpje zien dat we hebben gemaakt. Ik houd mijn mond, maar u hoort mij wel.

Het zijn veel details en u kunt de namen rustig vergeten. Maar hier zag u hoe via meerdere stappen geld uit de Nederlandse onderwereld terugvloeit in de legale economie. Er is een overeenkomst met de zaak Endstra. Ook hier viel eerst een dode. Michael Vane, in 1993. Daarna ging de politie op zoek. Maar anders dan bij Endstra liep hier ook het spoor dood. Pas toen een advocaat er zich mee ging bemoeien, in dit geval Evert Hingst, kwam de zaak weer tot leven. Het onderzoek leek opnieuw te sneuvelen toen Hingst werd geliquideerd. Maar de zaak Vane is een voorbeeld waarin je ziet dat het Openbaar Ministerie heeft volgehouden, in dit geval in de persoon van witwasofficier Jos van Leijen. Mede door hem is de erfenis van Michael Vane besmet geworden. Advocaat Toenbreker en moeder Vane zijn veroordeeld voor witwassen.

Toch hier ook een punt van kritiek van mijn kant. Zoals gezegd: ook hier ging het om vastgoed. Om panden in de hoofdstad. Met een hypotheek, afkomstig van een stichting uit Luxemburg. Het zijn leningen aan een drugshandelaar, Andy G., een neefje van oud-minister Siegfried Gils van Suriname. G. had een koeriersbedrijf had op Schiphol. Hij kon niet verklaren hoe hij met zijn legale inkomen zoveel vastgoed kon aanschaffen. Dus toen Andy G. zich meldde bij de notaris, hadden alle alarmbellen moeten afgaan. Maar dat gebeurde pas toen de politie advocaat Evert

Hingst in het vizier kreeg. Toen pas werd duidelijk dat het ging om een witwasconstructie. Als drugshandelaar G. een minder in het oog lopende fiscaal advocaat in de arm had genomen, was er wellicht geen vuiltje aan de lucht geweest.

Ook hier: min of meer toeval dus. We spraken voor ons boek met een oud-FIOD-rechercheur, Jan van Koningsveld. Hij deed in de jaren negentig onderzoek naar de geldstromen van godfather Klaas Bruinsma. Van Koningsveld raakte gefrustreerd. Hij zag wel wat er gebeurde met de drugsmiljoenen, hij zag hoe het geld wegvloede naar Miami en Hongkong, maar Van Koningsveld kon niets doen. Zijn baas, de officier van justitie, zag niet de noodzaak van snel ingrijpen om het geld te pakken te krijgen.

Inmiddels heeft Van Koningsveld een adviesbureau. Het Offshore Kenniscentrum. Daarmee helpt hij de opsporingsinstanties. Hij werkt op dit moment aan een interessante onderzoek, een soort pilot. Van Koningsveld kijkt naar de financiering van alle hotels in Amsterdam. Dat zijn er enkele honderden. Zijn conclusie? Er zitten volop vreemde financieringen tussen. Zaken waar de overheid zou moeten induiken. En dat gebeurt niet.

Natuurlijk is het minder gemakkelijk om vandaag te dag vastgoed te misbruiken voor witwassen. Zoals gezegd, ook voor notarissen geldt tegenwoordig een meldplicht. En gemeentebestuurders die onraad ruiken, kunnen optreden. Met een beroep op de wet Bibob kunnen ze vastgoedtransacties toetsen en weigeren. Maar goed, nog steeds moeten betrokken partijen de risico's zien, onderkennen en vervolgens er naar handelen. Of zoals Van Koningsveld zegt: het moet in je genen zitten. En dat zit het nog niet bij de opsporingsinstanties.

En zelfs als de recherche wél in de gaten heeft wie achter de geldstromen zit, is het de vraag of dat het gewenste succes brengt. In het filmpje zagen we advocaat Evert Hingst. Hij had een cruciale rol bij het witwassen van de Vane-erfenis. Maar de erfgenamen van Vane waren niet enige klanten van Hingst. Begin deze eeuw bediende de advocaat zowat de halve Amsterdamse onderwereld. John Mieremet, Dino Soerel, Tonnie van Eunen, Mink Kok, Marco Proper, Stanley Hillis, ze kwamen allemaal bij hem voor advies.

Hingst was een slimme man. Hij was fiscaal onderlegt en zorgde voor aantrekkelijke, want anonieme vastgoedfinancieringen via buitenlandse constructies. Zoals we dat ook in het filmpje zagen. 'Ik zoek de grenzen op om kapitaal te beleggen', zei hij ooit tegen ons. Dat deed hij samen met bevriende fiscalisten en notarissen. Begin deze eeuw leek Evert Hingst last te krijgen van grootheidswaan. Dat gebeurde toen zijn belangrijkste client, de drugs- en wapenhandelaar Mink Kok, in de gevangenis belandde. Hingst meende dat hij de positie van Kok, een leider in de onderwereld, wel kon innemen. Hingst werd roekeloos. Hij liep in de kijker bij zowel de politie als de criminelen.

Vanaf begin 2002 ging het echt mis. John Mieremet, een klant van Hingst, werd beschoten voor de deur van het advocatenkantoor. Mieremet overleefde de aanslag. Hij gaf Hingst de schuld. Daarna belandde Hingst in een onderwereldoorlog die hem uiteindelijk de kop zou kosten. Op 31 oktober 2005 werd hij op de stoep van zijn

woning in Amsterdam-Zuid geliquideerd. Door wie, dat is tot op de dag van vandaag volstrekt onduidelijk.

Ondertussen had de recherche er alles aan gedaan om Hingst te pakken. Hij was meerdere keren aangehouden geweest. Hij was verdachte in meerdere witwaszaken. De politie had in kaart gebracht hoe hij voor drugscriminelen bij Luxemburgse banken nummerrekeningen had aangevraagd en geld voor ze stortte. Hoe hij zorgde voor de financiering van vastgoed in Amsterdam en elders. In verhoren met de financieel-economisch rechercheurs praatte hij honderduit. Maar eerlijk gezegd vertelde Hingst niets. Hij meende netjes binnen de kaders van de wet te hebben gehandeld en noemde zijn verhoorders dom. Als ze echt een serieuze vraag stelden, beriep hij zich op zijn verschoningsrecht als advocaat.

Uiteindelijk bleek wie er echt dom was. Niet zijn ondervragers, maar Hingst werd doodgeschoten. Toch vraag ik me af of hij zou zijn veroordeeld, als hij was blijven leven. Want wat de politie nou echt tegen hem? Ik maak weer een uitstapje, deze keer naar het feesteland Ibiza. Daar had Hingst een bedrijfje, The Idea Factory, dat vakantiewoningen verhuurde en verkocht. De Nederlandse recherche werd echt opgewonden toen ze er achterkwamen wie zijn handelspartner op Ibiza was. Stanley Hillis. Een van de meeste mysterieuze criminelen van Nederland. Hillis, bijgenaamd de Ouwe, werd door velen gezien als de leider van de Nederlandse onderwereld. Als de capo di tutti capi. Hij werd in genoemd in afperszaken, in drugszaken en in moordzaken. Maar Hillis leek ongrijpbaar.

Die Stanley Hillis was gewoon directeur van een bedrijfje op Ibiza. Het schreeuwde witwassen. Dus reisde de Nederlandse politie af. Maar het bleek tevergeefs. Niets uit de boekhouding bleek illegaal. Nergens waren miljoenenwinsten uit cocainehandel terug te vinden. Stanley Hillis bleek op papier slechts de leverancier van rotanmeubelen voor de villa's die Hingst verkocht en verhuurde.

Toch bleek ook Stanley Hillis, net als veel anderen, niet onaantastbaar. Net als zijn advocaat Hingst werd Hillis vermoord. Op 21 februari 2011 werd hij doodgeschoten in Amsterdam-Oost. En net als bij Hingst is tot op de dag van vandaag onduidelijk wie er achter zat. Opvallend was dat zowel de Amsterdamse politie als de Nationale Recherche hem in de gaten hielden. Zonder het van elkaar te weten. Medewerkers van de Nationale recherche zaten in een aanhangwagen om hem af te luisteren. Die stond geparkeerd naast de auto van Hillis. Ze moesten snel dekking zoeken toen Hillis werd neergemaaid.

De politie stond er bij en keek er naar. Letterlijk. Maar dat loste niets op. Ook uit de erfenis van Hillis werd niets duidelijk. Zijn familie moest het doen met enkele tienduizenden euro's. Dus waar was het geld van De Ouwe? Het gerucht ging dat hij het in Latijns-Amerika had geparkeerd.

Na de dood van advocaat Evert Hingst, lukte het ons om een deel van de administratie in handen te krijgen. Het gaf ons een paar pikante aanwijzingen over de zaken van Stanley Hillis. We vonden een koopoverkomst voor een Spaanse villa. Daar bleek Hillis zelf bij betrokken. Maar ook meerdere buitenlandse

vennootschappen. Waaronder een Zwitserse vennootschap en een Panamese firma. Die laatste, de Panamese holding, bracht ons hier. Op Aruba.

Het Panamese bedrijf werd in de Spaanse vastgoeddeal vertegenwoordigd door een trustbedrijf op dit eiland. Dat is op zich niet zo vreemd. Hillis was hier, op Aruba, kind aan huis. De laatste jaren van zijn leven woonde hij grotendeels hier. Hij vond het prettig op Aruba. Hij kon van hier gemakkelijk naar het vasteland, naar Colombia. Uit dat land haalde hij zijn meubelen voor de export naar Nederland. En als hij voor meubelzaken naar Colombia vloog, gebruikte hij de lunch om met de lokale drugsbaronnen afspraken te maken over een ander exportproduct: cocaïne. Althans, dat is wat bronnen uit zijn omgeving ons vertelden. Hij is er nooit op gepakt.

Hier op Aruba zag men hem zitten op het terras, een oude man met een biertje in de hand. Hij reed rond op een Quat. Hij zou zelfs vrijwilligerswerk hebben gedaan voor het dierenasiel hier. Onschuldig tijdverdrijf. Maar Hillis had hier op Aruba ook meer explosieve contacten. Hij was een kennis van Randy Habibe, een veroordeelde Arubaan, een witwasser voor het Cartel de la Costa. Hillis woonde op Aruba in een woning die op naam stond van een bedrijf van Habibe. Dat mag. Maar gezien de status van de Ouwe zouden ook hier alle alarmbellen moeten afgaan.

Dat gebeurde ook. Jullie oud-minister van justitie Rudy Croes sprak er schande van in de pers. 'Ik heb het meteen aan de veiligheidsdienst doorgegeven. Zware criminelen zijn niet welkom op Aruba', zei Croes. Of dat waar is weet ik niet. Ik durf het te betwijfelen als ik kijk wie vanuit Nederland in de loop der jaren hier regelmatig op bezoek zijn geweest. Ik zou hier opnieuw kunnen uitweiden over de Prinzenhof Stiftung van Willem Endstra, een bedrijf uit Liechtenstein, waarbij de betalingen via de Aruba Bank liepen. Ik zou het kunnen hebben over de de drugshandelaren Ference J. en Cees H., die hier in 2010 afspraken maakten met drugshandelaren uit Venezuela. Ik zou een verhaal kunnen beginnen over het Manchebo Beachhotel van de broers Eric en Rob Driessen uit Breda, twee witwassers die in 2001 werden vermoord en die met hun Trinityville Corporation AVV zaken deden op het eiland. Of de eerder genoemde Jan Dirk Paarlberg, die hier ook betrokken was bij vasgoedinvesteringen.

Het is slechts een handjevol mensen waar ik de afgelopen jaren naar heb gekeken. Mensen die ook hier op Aruba een belang hadden. Ik vermoed, of ik ga er vanuit, dat wie echt gaat zoeken, veel meer lijnen zal ontdekken tussen de Nederlandse onderwereld en de financiële sector op dit eiland. Steeds weer lijkt het daarbij om 1 ding te gaan: vastgoed. Of juist: de financiering daarvan. En steeds loopt het via meerdere schijven. Daarbij lijkt het vooral de bedoeling om de personen op de achtergrond, de Ultimate Beneficial Owner, uit het zicht te houden. De UBO zoals dat in het jargon heet. Ik vermoed dat dit eiland nog een schat aan interessante UBO's herbergt voor mij en mijn collega's. Maar ook voor u als betrokken dienstverleners en als opsporingsambtenaren.

Ik weet dat er in Nederland en ook hier de afgelopen jaren allerlei maatregelen om financiële dienstverlening veel transparanter te maken. Dat lijkt me een volstrekt

logische stap. Tegelijkertijd hoor ik van professionals dat er in de praktijk van dat toezicht nog niet veel terecht komt. Het zit, om oud-politieman Van Koningsveld te citeren: 'nog niet helemaal in de genen.'

Dank u wel.